

Lähettilä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Vantaan kaupunki /rakennusvalvonta
PL 1850
01301 Vantaa
kirjaamo@vantaa.fi

Lausunto Vantaan kaupungin rakennusjärjestyksen muutosehdotuksesta

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 4497 jäsentä loppuvuonna 2024) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toimintaalue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa kiittää Vantaan kaupunkia lausuntopyynnöstä. Yhdistys on perehtynyt Vantaan kaupungin rakennusjärjestyksen muutosehdotukseen ja muuhun nähtävillä olleeseen aineistoon ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Vantaan kaupungin nykyinen rakennusjärjestys on yli 10 vuotta vanha. Rakennusjärjestyksen uudistaminen on näin ollen ajankohtaista paitsi vuoden 2025 alussa voimaan tulleen rakentamislain säännösten, myös laajemmin ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojeluun sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvän uuden tutkimustiedon huomioimisen vuoksi. Rakennusjärjestyksellä on kunnallista rakentamista ohjaavana instrumenttina tärkeä rooli kansallisen lainsäädännön tukijana, ja rakennusjärjestykseen sisällytettävillä määräyksillä voidaan osaltaan tukea luontoarvojen säilyttämistä kaupunkialueella ja -ympäristössä merkittävästi. Nyt nähtävillä olleessa rakennusjärjestyksen muutosehdotuksessa on useita erinomaisia askelia oikeaan suuntaan, ja kiitämme Vantaan kaupunkia lintuturvallisuuden huomioimisesta muutosehdotuksessa.

5 § Kaupunkikuvalliset vaatimukset

Pykälään muutosehdotuksessa lisätty lintuturvallisuutta koskeva momentti on erinomainen ja sekä muotoilultaan että sisällöltään kattava. Momentti ansaitsee erityiskiitoksen siitä, että ikkunoiden ohella

myös lasikaiteiden kaltaiset muut lasiaiheet ja rakennusten valaistus on huomioitu, ja että uudistetussa pykälässä säädetään rakennusten kaikkien lasipintojen koon, sijoituksen, pintakuviointin, lasin ominaisuuksien sekä muiden ratkaisujen suunnittelemisesta ja toteuttamisesta siten, että lintujen törmäminen lasihin minimoidaan. Tämänkaltainen yleistasolla tietynlaiseen lopputulokseen velvoittava ohjeistus on tarkoituksenmukainen ja kiitettävä, ja toivoa sopii vastaavasti muotoiltujen ohjeistusten leviävän myös muihin kuntiin ja kaupunkeihin rakennusjärjestysten seuraavaan päivityskierroksen yhteydessä.

Esitämme selkeyden vuoksi pykälään lisättäväksi erillistä momenttia, jossa 5 §:ssä esitetyt määräykset ulotettaisiin koskemaan myös muutosehdotuksen 37 §:ssä tarkoitettuja julkisen kaupunkitilan rakennelmia ja laitteita, mikäli niiden toteuttamisessa hyödynnetään lasipintoja tai muuten heijastavia tai läpinäkyviä materiaaleja. Vaihtoehtoisesti tämänkaltainen maininta tulee sisällyttää erillisenä viittausmomenttina 37 §:ään esimerkiksi seuraavalla tavalla: *”Julkiseen kaupunkitilaan sijoitettavien rakennelmien ja laitteiden lintuturvallisuuden varmistamiseksi näiden rakennelmien ja laitteiden suunnittelussa, sijoittamisessa ja rakentamisessa on noudatettava soveltuvin osin mitä rakennusten lintuturvallisuudesta on 5 §:ssä säädetty.”*

10 § Tontin ja rakennuksen valaistus

41 § Julkisen kaupunkitilan valaistus

Määräys rakennusten valaistuksen suunnittelemisesta ja toteuttamisesta siten, että lintujen törmäminen lasiin minimoidaan, on sisällytetty muutosehdotuksen 5 §:ään. Tämän ohella valaistusta ohjataan tarkemmin Vantaan kaupungin ulkovalaistuksen suunnitteluohjeella, joka on päivitetty viimeksi vuoden 2022 helmikuussa. Etenkin alhaalta ylös kohdistuva ja/tai heijastuva valo on haitallista linnuille ja monille muille eläimille sekä lisää verraten paljon valosaasteen määrää (Evans Ogden 2022). Lisäksi tällainen valo voi lisätä lintujen törmäyskuolemien määrää erityisesti muuttoaikoina merkittävästi (Komi 2022, Komi 2023, Haupt & Schillemeit 2011). Tämän vuoksi katsomme, että yleismaininta lintuturvallisuudesta tulee lisätä myös julkisen kaupunkitilan sekä tontin ja rakennuksen valaistusta ohjaaviin pykäliin. Samasta syystä ehdotamme, että rakennusjärjestyksen 12 §:ään (Tontin ja rakennuksen osoitmerkinnät) lisätään maininta siitä, että osoitmerkinnät tulee valaista muuten kuin alhaalta ylöspäin osoittavilla valaisimilla aina kun pakottavaa syytä toimia toisin ei ole.

21 a § Vapautukset rakentamisluvan hakemisesta kaikilla tonteilla

Kasvillisuuskattojen muuttamisen rajaaminen rakentamisluvasta vapautettavien toimenpiteiden ulkopuolelle on kannatettava lisäys.

31 § Luonnon- ja kulttuuriarvojen huomioinnottaminen rakentamisessa

Muutosehdotuksessa täsmennetty ensimmäinen momentti on esitettyssä muodossaan kannatettava ja pykälä kokonaisuudessaan muutosehdotuksen myötä tarkoituksenmukainen.

31 a § Puiden säilyttäminen ja lisääminen tontilla

31 b § Vihertehokkuus

Rakennusjärjestykseen uusina pykälinä sisällytettäväksi ehdotetut määräykset puiden säilyttämisestä ja lisäämisestä sekä vihertehokkuudesta ovat tervetulleita ja kannatettavia. 31 a §:ään tulee selkeyden vuoksi sisällyttää maininta siitä, että puiden kaatamista lintujen pesimäaikana 1.4.–31.7. tulee välttää. Edelleen esitämme pykälään lisättäväksi erillisen momentin siitä, että mikäli puiden kaataminen lintujen pesimäaikana välttämätöntä, tulee kaupungin nimittämän lintuasiantuntijan tarkastaa kaadettavat puut luonnonsuojelulain 70 §:n mukaisen pesimärauhan varmistamiseksi. Jos lintuasiantuntijan tekemässä tarkastuksessa löytyisi käytössä olevia pesäpuita, kyseisten puiden kaataminen pesimäaikana olisi kielletty. Pykälä näin ollen mahdollistaisi edelleen luonnonsuojelulain 82 §:n yleispoikkeuksen käytön, mutta edellä mainitut lisäykset kannustaisivat ja ohjaisivat puiden kaatamiseen lintujen pesimäajan ulkopuolella.

Vihertehokkuuden sisällyttäminen rakennusjärjestykseen on perusteltua. Muutosehdotuksen pykälä esitetyssä muodossaan on kuitenkin hieman vaikeaselkoinen, ja sitä olisi hyvä täsmentää ja selkeyttää vähintäänkin rakennusjärjestyksen muutoksen perusteluissa sen osalta, minkälaisia huomioitavia seikkoja vihertehokkuuteen ja sen laskemiseen sisältyy. Näitä seikkoja on avattu asianmukaisesti ja kattavasti Vantaan asemakaavoituksen vihertehokkuusesitteessä (2020), jossa sekä vihertehokkuuden laskemista että puiden, kasvillisuuden, kallioiden ja purouomien kaltaisia säilytettäviä elementtejä ja kasvillisuuskattojen ja kattopuutarhojen merkitystä on kuvattu pidemmin. Esitämme myös, että Helsingin kaupungin vuonna 2023 käyttöön otetun uuden rakennusjärjestyksen 31 a §:n mukaisesti myös Vantaan kaupungin rakennusjärjestyksen vastaavaan pykälään sisällytettäisiin velvoite omakotitalojen ja paritalojen talousrakennuksiin rakentamisen yhteydessä toteutettavasta viherkatosta, ellei katolle sijoiteta aurinkopaneeleja tai -keräimiä. Tämä edistäisi osaltaan Vantaan kaupungin tavoitteita hiilineutraaliuteen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja vahvistamiseen liittyen: viherkatoilla voi olla lintuja ja muita eliöitä lisäävä vaikutus, ja ne voivat parantaa useiden lintulajien oloja kaupungeissa lisäämällä elintilaa, piilopaikkoja, ravintoa sekä pesimäpaikkoja (Wooster ym. 2007, Komi 2022). Pesintää ajatellen viherkatoista on hyötyä maassa pesiville lajeille sekä mm. tiaisille ja rastaille, ja viherkatoille voidaan myös asentaa linnunpönttöjä kolopesijöitä varten. Viherkattojen koko, sijainti (viherverkostoihin, urbaaneihin viheralueisiin ja pesimäalueisiin nähden) sekä kasvillisuus ja mikroilmasto ovat ratkaisevia tekijöitä siinä, kuinka hyvin ne toimivat potentiaalisina pesimäpaikkoina (ks. Baumann ym. 2021, Komi 2022, Fernandez-Canero & Gozales-Redondo 2010).

Korostamme myös, että vihertehokkuuden laskemisessa ei tule perustella puiden ja muun kasvillisuuden karsimista muiden vaihtoehtojen tieltä.

32 § Materiaalivalinnat

Ehdotamme pykälän yleiseen osaan lisättäväksi momenttia, jolla ohjataan pihojen pintamateriaalivalintoja. Piholla, varsinkin leikkipaikkojen ympäristössä, on enenevässä määrin alettu käyttää tekonurmea, kumia ja muita muovipinnoitteita. Tällaiset pinnoitteet eivät läpäise vettä, mikä on hulevesien imeytymisen kannalta ongelmallista. Lisäksi niistä irtoaa ympäristöön mikromuovia. Rakennusjärjestyksen tulee ohjata välttämään muovipinnoitteita ja ohjata turvasoran, turvahakkeen ja muiden luonnonmateriaalien käyttöön turvalustoissa.

Lopuksi

Luontoarvojen entistä vahvempi huomioiminen myös rakentamisessa on paitsi tervetullut, myös välttämätön kehityskulku. Vantaan kaupungin rakennusjärjestyksen muutosehdotus on tätä kehityskulkua vasten tarkasteltuna huomattava parannus nykyiseen, vuodelta 2011 peräisin olevaan rakennusjärjestykseen nähden. Kiitämme Vantaan kaupunkia myös selkeästi esitetystä aineistosta, erityisesti vertailuasiakirja ja vaikutusten arviointi mahdollistavat useiden pykälien kohdalla ehdotettujen muutosten konkreettisen merkityksen ja vaikutusten tarkastelun.

Helsingissä 28.4.2025

Aleksi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Baumann, N. – Catalano, C. – Pasta, S., Improving Extensive Green Roofs for Endangered Ground-Nesting Birds. Julkaisussa Catalano, C. – Andreucci, M.B. – Guarino, R. – Bretzel, F. – Leone, M. – Pasta, S. (toim): Urban Services to Ecosystems. Future City, vol. 17 (2021), s. 13–29. Evans Ogden, L.J., Summary Report on the Bird Friendly Program: Effect of Light Reduction on Collision of Migratory Birds. 2002.

Evans Ogden, L.J., Summary Report on the Bird Friendly Program: Effect of Light Reduction on Collision of Migratory Birds. 2002.

Fernandez-Canero, R. – Gozales-Redondo, P., Green Roofs as a Habitat for Birds: A Review. Journal of Animal and Veterinary Advances, 9(15) (2010), s. 2041–2052.

Haupt, V.H. – Schillemeit, U., Skybeamer und gebäudeanstrahlungenbringen zugvögel vom kurs ab: Neue untersuchungen und eine rechtliche bewertung dieser lichtenanlagen. Naturschutz Und Landschaftsplanung, 43(6), s. 165–170.

Komi, E., Lintukadon ehkäiseminen arkkitehtuurin keinoin. Diplomityö. Aalto-yliopisto 2022.

Komi, E., Vaaralliset valot. Linnut 4/2023, s. 30–34. BirdLife 2023.

Wooster, E.I.F. – Fleck, R. – Torpy, F. – Ramp, D. – Irga, P.J., Urban Green Roofs Promote Metropolitan Biodiversity: A Comparative Case Study. Building and Environment 207, 108458 (2007).